

Αναζητώντας ένα «άλλο» θέατρο (2)

Σημειώσεις για την υπέρβαση στην τέχνη, με αφορμή το εργαστήριο της Ομάδας Σημείο Μηδέν για τον "Γλάρο" του Άντων Τσέχωφ

Η παράσταση του "Γλάρου" αποτελεί έναν αγωνιώδη στοχασμό πάνω στη σύγκρουση Ύπαρξης και Ιστορίας σε καιρούς χαλεπούς. Κυρίαρχο στοιχείο στη δουλειά με τους ηθοποιούς είναι η γλυπτική του εσωτερικού τοπίου, δηλαδή οι πολλαπλές μορφές κίνησης της σκέψης, της φαντασίας, των αισθήσεων και του ψυχισμού των προσώπων στις μεταξύ τους συγκρουσιακές και αδιέξοδες αλληλεπιδράσεις. Η ανάπτυξή τους δημιουργεί σωματικότητα και χρονορυθμό, πολλαπλές ποιότητες και ποσότητες ενέργειας. Η γλυπτική του εσωτερικού τοπίου σχετίζεται άμεσα με τη δυναμική της στιγμής, με το ενεργειακό φορτίο που ενυπάρχει στο εδώ και τώρα. Εφόσον ο ηθοποιός ακολουθεί έναν συγκεκριμένο ενεργειακό άξονα με αυτοσυγκέντρωση και πίστη, προοδευτικά μπαίνει στην ιδανική συνθήκη αυτοκίνησης και αυτοανάπτυξης του εσωτερικού του τοπίου. Τελικά, στη διαδικασία ενσάρκωσης των προσώπων οι ηθοποιοί ακολουθούν τη σπείρα των ψυχοσωματικών λειτουργιών μεταβαίνοντας από το ένα ψυχικό και πνευματικό τοπίο στο άλλο, χωρίς ποτέ να εγκαταλείπουν αυτό που έχει προηγηθεί. Έτσι δημιουργείται η αισθητική της παράστασης

Η τέχνη ομοψυχοποιεί, όπως λέει ο Βάρναλης. Ενώνει ψυχικά και πνευματικά τους ανθρώπους. Εφόσον ο θεατής επικοινωνεί και συνδέεται με ένα έργο τέχνης, φεύγει πλουσιότερος από το θέατρο, έχοντας ενεργοποιήσει τα συναισθήματά του, τις σκέψεις και τις αισθήσεις του. Ένα έργο τέχνης διαθέτει μονάχα το μέσο της αισθητικής απόλαυσης. Αυτό μπορεί να προσφέρει. Μέσα από αυτό προσπαθεί να μιλήσει, να κοινωνικοποιήσει τα βαθύτερα των συναισθημάτων δημιουργών και θεατών σε μια διαδικασία κατανόησης της ανθρωπινότητας ως ένα τραγικό και σύμπλοκο σχήμα αντιφάσεων και αδιεξόδων.

Μια παράσταση, ως έργο τέχνης, χρειάζεται να συμβάλλει στην ανύψωση και τον εξευγενισμό του θεατή μέσα από την αισθητική ηδονή και, παράλληλα, να επιτελεί μια διαπαιδαγωγική λειτουργία ηθικής, συνειδησιακής, συναισθηματικής και αισθητηριακής καλλιέργειας των ανθρώπων. Καμία από τις δύο λειτουργίες δεν πρέπει να υποτιμάται, ιδιαίτερα σε μια εποχή γενικευμένου αποπροσανατολισμού και σύγχυσης.

Χωρίς τη βαθιά θεμελίωση των δύο αλληλοδιαπλεκόμενων αξόνων, της αισθητικής ηδονής και της ηθικοπνευματικής καλλιέργειας, η εργαστηριακή φύση του θεάτρου πέφτει στο κενό γιατί δεν αποκτά ρίζα και προοπτική.

Το πνεύμα του παιχνιδιού, όπως λέει ο Γκουατταρί, βρίσκεται στη ρίζα του εργαστηριακού θεάτρου. Η διαρκής αναζήτηση νέων δρόμων, η διαρκής έρευνα με σκοπό την αποκάλυψη των πιο άγνωστων πτυχών του υλικού, η ανάληψη της πρωτοβουλίας για την επιτέλεση της δημιουργικής αυθαιρεσίας, η οποία, όμως, ριζώνει στο πνεύμα και τη φύση του υλικού, το απενοχοποιημένο άνοιγμα της φαντασίας προς όλες τις πιθανές και απίθανες πλευρές.

Η αγωνία για την τέχνη ως τρόπου ζωής μας ωθεί να θέτουμε τα πιο φλέγοντα ερωτήματα για τη φύση της ίδιας μας της δουλειάς. Ένα από αυτά είναι το τι ακριβώς αναζητούμε από το θέατρο και τη δημιουργία μιας παράστασης. Η απάντηση που σήμερα μπορώ να δώσω είναι η εξής: Μια ζωντανή σχέση με το δημιουργικό υλικό του κάθε ηθοποιού, μια ζωντανή σχέση με το κειμενικό υλικό που έχουμε στα χέρια μας και μια ζωντανή σχέση με την ίδια μας τη δημιουργικότητα, όπως και τη δυναμική αλληλεπίδραση των παραπάνω. Για να επιτευχθεί αυτό το ζητούμενο είναι απαραίτητη η δημιουργία σχέσεων βάθους και ειλικρίνειας με τους ηθοποιούς και με τον ίδιο μας τον εαυτό, χωρίς τον φόβο καμίας αυτοαμφισβήτησης ή αυτοαναίρεσης. Πρόκειται για τη δημιουργία μιας καλλιτεχνικής ηθικής, που οδηγεί στην αισθητική αποκάλυψη του πλούτου της ανθρωπότητας.

Κάθε παράσταση και μια νέα κοινότητα, κάθε κοινότητα και ένας ζωντανός οργανισμός, κάθε ζωντανός οργανισμός και η φυσική διάρκεια ζωής του. Από την άποψη αυτή στον δημιουργό υπάρχει το στοιχείο μιας αθεράπευτης μοναχικότητας, γοητευτικής και δύσκολης. Η ίδια η μοναχικότητα αποτελεί βάσανο και ταυτόχρονα πηγή μεγάλης έμπνευσης εφόσον κανείς την αποδεχτεί και δουλέψει μέσα από αυτή.

Σάββας Στρούμπος

23/05/2023